ה) [נעיכקה], ב) [שם הו. ושיית],
 ג) [שם ודף עא.], ד) שם הו.
 ס) לקמן לעוי, ו) ג"ז שם,
 ז) כלאים פ"ד מ"ע, ח) [לעיל מה.],
 ט, בס"א: לן, י) ל"ל ובמי

ארעא. רש"ש,

הגהות הב"ח

(מ) גמ' מתקוף לה ר' אלעור הסתה דרך אין לו דארעא דרך אין לו דארעא אחרתה היא כמלא אורה וקלו יש לו כליל ותיכות אורה וקלו יש לו דרך אין לו נמתק: (ב) שב אין לי מת סקיה לבעל הבעל השל בדאר בתיכות (ב) שב אין בתיכות (ב)

האילן דח"ל המינטפי: (ג) שם יכמה יהא ביניהן אמר רב יוסף:

וכתה יהם ביניהן אמר רב יוסף:

(ד) רשב"ם ד"ה מתקיף וכר'
ולריך לוקח ליקח לו דרך וכר'
קרקע לעצמן וחשיבי שדה:

(ד"ה דל"ל לוקח וכר' גם זה

דרד משאיל לו: (ו) ד"ה גבי

לון וכוי ליטע אחרים תחתיהן אילן וכוי ליטע אחרים תחתיהן וכוי כגון זה שמאבד: (1) ד"ה ה"ג וכוי כרמו ט"ז אמה על

ט"ז אמה:

נם א מיי פכ"ד מהל' מכירה הל' א ב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רט"ז סעיף ו:

רבינו גרשום

כדי שיכול להלך האורה סביב. [דהייני] הלוקח פירות עם סלו של לוקח: ופריך השתא דרך אין לו. לטעמא דרבנן כדאמר , ..., טענוא דרבנן כדאמר, בחזקת הבתים מכר האילנות ושייר קרקע לחייי ל----ההיגנות קרקע לפניו לרבנן אין דאין [לו] קרקע אמרי' נמי דאין לו דרך לאילנותיו וצריך לקנות אלמא ארעא אחריתי לקנות אלמא ארעא אחריתי הוא ושל מוכר הוא. וכמלוא אורה וסלו יש לו. בלשון קושאי: מדברי רבינו. לרי אלעור הוה קרי ליה רבינו: לדי אלעור הוה קרי ליה רבינו: שקנה אלעור הוא דאין לו דרך וצריך קרקע הוא דאין לו דרך וצריך קרקע יש לו דרך מאי טעמא קרקע יש לו דרך מאי טעמא משום דמצילמימה ליה הלוקח ירוו ברציטא ידרי היווד היוור היווא שדרי היווי משום דמצילמימר ליה הלוקח כיון דבארעא דידך קיימי האילנות אית לי דרך עלך: לימא ר' אלעזר. דאמר לעיל דאין לו דרך לקונה אילנות בתוך של חבירו משום דמוכר בעין רעה מוכר לית ליה . רשמואל רבו: אלא הא דקאמר דשמואל רבו: אלא הא דקאמר דדרך אין לו אליבא דר' עקיבא דמוכר בעין יפה מוכר ה"מ גבי בור ודות דלא מכחשו בארעא להכי מכר לו כל השדה וצריך ליקח לו דרך למוכר דלא מצי ליקח לו דרך למוכר דלא מצי למימר ליה מוכר מדקמויק לך למימר ליה מוכר מדקמויק לך בדות ואין אתה יכול דרות ואין אתה יכול דרות ואין את יכול למטען דרך עליך. הא לא יכול למטען שמום דלא מוקי להי מידי למוכל לחרות בסמוך להם להכל אבל היכא למוכר כגון להית מסידא למוכר כגון הצי מידי ושפה המוכר מפוי כי אל הטומים המוכר מפוי כי צל הטומים המוכר מפוי כי צל הטומים המוכר מפני כי צל הענפים המוכר מפני כי צל הענפים שאין מניחים המטר לירד על בית השלחין. מי אמר דבעין יפה מוכר. ומי לא מודי ר' עקיבא דאילן הנוטה לתוך שדה חבירו וכו'. ולעולם גבי דרך ס"ל לר' עקיבא דיש לו דרך ס"ל לר' עקיבא דיש לו דרך הואיל דלית ליה פסידא למוכר דמוכר בעין יפה מוכר ור' אלעזר לית ליה דשמואל רביה: אותו מקום אורה וסלו מי זורעו. הלוקח או המוכר: מי זורעו. הלוקח או המוכר: א"ל תניתוה. באידך פירקן דלקמן במשנה ההמוכר פירות מי שיש לו גנה לפנים מגנתו של חבירו וכו׳ החיצון זורע את הדרך. הכא נמי המוכר . דהוי חיצון זורע את הדרך: מי דהיי חיצון זורע את הדרך: מי דמי התם. כשהוא זורע הדרך לא קא מפסיד בארעא דהאי פנימי אבל הכא מפסיד בארעא דלוקח האילן משום דקא מיטנפי פירי מחמת הזריעה מיטנפי פידי מחמוז חודעה והזבל שנופלין הפירות ביניהן: אלא הא מלתא לא דמי אלא להך דקתני בסיפא דההיא משנה וזה וזה אינן רשאין הפירות לזורעה הכי נמי תרוייהו אינן . רשאין לזורעה: וכמה. צריך . ריוח בין האילנות הללו שקונה הקרקע: מד' עד ח'. כלומר אם הקרקע: מד' עד ח'. כלומר אם נטועין הן בתוך ד' אמות חשוב יער ואין לו קרקע . ללוקח אבל אם נטועין הן מד רלוקח אבל אם נטועין הן מדי ועד ח' אמות ולא ח' בכלל שיש בין אילן לאילן ד' אמות חשוב שדה אילן ומכר את הקרקע ואם מפוזרין הן יותר מכרי שיעור זה לא חשיב שדה אילן אלא שדה לבן הוא ולא מכר הקרקע משום דמפוזרין הן ודמי כמאן דמכר אילן אחד או ב' אילנות דלא מכר קרקע החשבון מד' ועד ח' לא אתי שוה לההוא חשבון מטע עשרה לבית f) סאה ואמר רבי דההוא לא איירי אלא לענין מח' אמות אם נטועין הן בתוך שמונה לא חשוב שדה אילן שמונה לא חשוב שדה אילן

לא ינר ולא מרכן הקרץ אבל

לא ינר ולא מרכן הקרץ אבל

לא ינר ולא מרכן הקרץ אבל

דרוס נמלא אויר שבין שתי שורות הללו מלא ושחולה להן ריקן

חשוב שדה ולא ט"ז בכלל.

מבל אם לא היה מהפך נמלא שכל שורה מופקין זמורותיה מאויר

וורע את הבור. שהיה בור אשתקד מחרישה וזריעה: והתירוהו. כי

שיעור הזה אין לו קרקע

דרוי כרס כדרב נחמן: אלא לא ידעלא. כלומר לא סבירא לי כי ההי

שינור חורה לשורה

איכא ט"ז אמה לאו שמיה כרם

אינא ט"ז אמה לאו שמיה כרם

אותו החלק ומותר להביא זרע לשם דלא חשיב כלאים הואיל דאיכא הרחקה כולי האי. אבל בציר מהאי שיעור חשוב כרם ואסור

שהתנה עמו לקלוך כדי שיחליף א"כ ודאי לא מכר לו את הקרקע ליטע אחר במקומו ובדוחק יש לומר דרישא איירי בובין לחמש שנים ולא סיפא ואין להקשות דהכא משמע דשאר אילנות מתקיימי טפי מן הדקלים ובפ' החשה שנפלו (כתובות דף עט. ושם ד"ה דקלי) אמר

ארעא ובתי בתיי אילני ודיקלי דיקלי דהתם לאו משום דדיקלי מתקיימי טפי אלא משום דחשיבי טפי מאילני אע"ג דאין מתקיימי כ"כ ואע"ג דקאמר התם דיקלי וגופני דיקלי ואע"ג דגופני חשיבי מדיקלי כדאמרי׳ בהחובל (ב"ק דף לב. ושם ד"ה למחר) טורח ובא לו הריוח מאליו:

מדברי רבינו נלמד שלשה אין להן דרך הא שתים יש ישפה אלמא יש לו אורה וסלו כיון דאפילו משפה אינו ומדיש לו אורה

וסלו בשנים כל שכן דרך: הזרעים מן השורה אלא חשיבי כרם זינ

נחמן דתנן מתניתין כוותיה דתנן ״הנומע את כרמו שש עשרה אמה על שש עשרה אמה מותר להביא זרע לשם אמר רבי יהודה מעשה בצלמון באחד שנמע את כרמו שש עשרה על שש עשרה אמה והיה הופך שער שתי שורות לצד אחד וזורע את הניר לשנה אחרת היה הופך את השער למקום הזרע וזרע את הבור ובא מעשה לפני חכמים והתירוהו א"ל אנא לא ידענא אלא עובדא הוה

נופותיו ויאבד קרקע שלו שהצל רע בדורא לבית השלחין וגם לא יוכל לחרוש בבקר בשביל גובה המרדע דנהי נמי דאית ליה עין יפה גבי אילן במכר אילנות ושייר קרקע לפניו שיש לו קרקע לרבי עקיבא על מנת ליטע (י) תחתיהן כדאמרן בחזקת הבתים (לעיל דף לו.) מיהו היזק גדול כל כך כגון שמאבד לגמרי קרקע שלו לית ליה עין יפה: דמי לא מודי ר' עקיבא. בהך סתמא דתנן בלא יחפור (לעיל מ:) אילן הנוטה לתוך שדה חבירו כו' והא נמי לההוא דמי שהרי האילנות הללו אינן נטועין בקרקעו של מוכר דהא יש להן קרקע בפני עצמן ואיסתלק ליה מיניה לגמרי ולעולם הא סיפא מתוקמא כר"ע ומיהו שיעורא דאורה וסלו אית ליה לר"ע דלר"ע דרך יש לו דומיא דבור ודות דלא דמי להיזק גדול של אילן הנוטה ולעולם לית ליה דשמואל רביה ומיהו רישא ודאי דקתני גבי שני אילנות אם מתו אין לו קרקע לא מתוקמא כרבי עקיבא דאמרן דפונט כמו פים לשנחמנ לכים לפים לפים לפניו פלוגתם דרי עקיבם ורבון כו': **מלח מרדע.** בגבהו: או**סן אורה וסלו מי זורען.** בעל בחזקת הבתים נלעיל ליז] מכר אילנות ושייר קרקע לפניו פלוגתם דר' עקיבם ורבון כו': **מלח מרדע.** בגבהו: אוסן אורה וסלו מי זורען האילן דשלו הן או בעל השדה דהא לא נשתעבדו לבעל האילנות אלא בשעת לקיטת פירותיו לדרוס עליהן וא"כ בעל השדה זורען ובעת הלקיטה ידרוס הלוקח אפילו בזרעים. אבל מחתיהן וביניהן פשיטא לך" דבעל האילן זורען: סניסוה. בפרק המוכר פירות לקמן נציזן ובעת הלקיטה ידרוס הלוקח אפילו בזרעים. אבל מחתיהן וביניהן פשיטא לך" מי שיש לו גינה לפנים מגינתו של חבירו כו׳ והחילון זורע הדרך הכא נמי בעל השדה זורע את הדרך כלומר אורה וסלו: הסם לית ליה **פסידא ללוקח.** לבעל הגינה הפנימית שידרוס יפה כשיצטרך על זרעיו של זה הכא גבי אורה וסלו אם בעל השדה זורען אית ליה פסידא לבעל האילן: קמיטנפי. כשיפלו על הזרעים: הא לא דמיא. הא דאורה וסלו לא דמיא אלא לסיפא דההיא דקתני [שם] נתנו לו ב"ד דרך מן הלד מדעת שניהן כו' ווה חין רשאין לזורעה הואיל ונתרלו שניהן ובחרו להן דרך זה על ידי ב"ד ואע"ג דהפסד מועט הוא שהזרעים יעכבו הליכתן קלת וכל שכן גבי אורה וסלו דהוי כמדעת שניהן דמסתמא הקונה אילנות יש לו שיעור אורה וסלו והוי פסידא טובא טינוף פירות: **ורמה יהא ביניהן.** דנימא קנה כל מה שביניהן דאי קרובין יותר מדאי הרי הן כיער העומד לימלש ולא חשיבי ואם רחוקים נמי יותר מדאי לא מצטרפי: מארבע אמום. לכל הפחות בין כל אילן לאילן מן השלשה שתהא ראויה המחרישה לחרוש בינתים לבד עובי האילנות כדמוכח לקמיה [פג.]: **ועד ה' אמוס.** ולא עד בכלל: **ועד ט"ז.** ולא ט"ז בכלל: **לא הפלוג עליה דרב נחמן** דתנן כו'. ואתה חלית ושכחת: ה"ג במס' כלאים הנוטע כרמו ⁽¹⁾ על ע"ז אמה מוחר כו'. שאם כל הכרם נטוע שורות שורות זו בלד זו רחוקות זו מזו ט"ז אמה שלימות לא מיצטרפי למיהוי כרם דשורה בפ"ע אינה כרם אא"כ יש שתים כנגד שתים ואחת יוצאה זנב כדתנן במס׳ כלאים (פ״ד מ״ו]: **מוסר להביא זרע לשם.** בין שורה לשורה דלא הוה כרם אבל בפחות מט״ו הוי כרם ואסור להביא זרע לשם. ומיהו אנן האידנא קיימא לן כרבי יאשיה בכלאים עד שיחרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד בשחיטת חולין (דף קלו:): א"ר יהודה. סייעתא לת"ק: כללמון. שם מקום: שנטע את כרמו ט"ו אמה על ט"ו והפך שער שתי שורות ללד אחד. שער היינו הענפים הנוטים הפכן ללד אחד כגון שאורך שתי השורות מן המזרח למערב וסדורות זו כנגד זו מלפון לדרום והפך זמורה של שורה דרומית ללד לפון ושל לפונית ללד דרום נמצא אויר שבין שתי שורות הללו מלא ושחולה להן ריקן וכן כל הכרם: **וורע את הניר**. החרישה ריקנית דהוי ט"ז ריקנות.

אבל אם לא היה מהפך נמלא שכל שורה תופסין זמורותיה מאייר הט"ז ואסור להביא זרע לשם: למקום הורע. שזרע בו אשתקד: וזרע את הבור. שהיה בור אשתקד מחרישה וזריעה: והסירוהו. משום דהיפך. אבל אם לא היפך דבליר ליה אויר ט"ז אמות אסור דהוי כרם כדרב נחמן: אנא לא ידענא. כלומר לא סבירא לי כי ההיא משנה אלא עובדא הוה כו' וכר' שמעון סבירא ליה כדלקמן [פג.]:

דשמואל אייתי ליה אריסיה תמרי ואכל טעם בהו טעמא דחמרא אמר קא מכחשי גופני כולי האי למחר אייתי לי מקורייהו דדיקלי לא קנו גופני א וגופני קנו דיקלי ב מכל מקום טוב הוא לקנות דיקלי מגופני דגופני אית בהו טרחא ולריך להוליא עליו הולאות הרבה אבל דקלים אין בהן

> להן דרך. פי׳ משמע מתוך דברי ר׳ אלעזר דיותר יש להן דרך מאורה וסלו ומדתנן בשנים הגדילו לא

וורע את הניר. ומינו מרמיק כדי עבודת הכרס ששתי שורות ששערן ללד אחד אע"פ שמן העיקר אנו מודדין ט"ו ויש בין שני השורות ט"ז אמה והוו מפוזרין והוי גפן יחידי דאין לריך להרחיק אלא שלשה טפחים מכל מקום ביניהן תחת ענפי הגפנים לזרוע מדרבנן וחשיבי כרס ד:

כמלוא אורה וסלו מתקיף לה ר' אלעזר השתא דרך אין לו 🕫 אורה וסלו יש לו דרך אין לו דארעא אחריתי היא אורה וסלו יש לו א"ר זירא מדברי רבינו נלמד שלשה הוא ראין לו דרך הא שנים יש לו דא"ל בארעא דידך קיימי א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא לימא ר' אלעזר לית ליה דשמואל רביה להאמר שמואל הלכה כר' עקיבא דאמר 6 מוכר בעין יפה מוכר א"ל לא מתוקמא מתני' כר' עקיבא ממאי מדקתני הגדילו ישפה ואי מ"ד רבי עקיבא היא אמאי ישפה האמר מוכר בעין יפה מוכר א"ל אימור דא"ר עקיבא יגבי בור ודות דלא מכחשי ארעא גבי אילן מי שמעת ליה מי לא מודי ר' עקיבא באילן הנומה לתוך שדה חבירו שקוצץ מלא מרדע מעל גבי מחרישה תניא כוותיה דר' חייא בר אבא הרי זה קנה תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלוא אורה וסלו א"ל אביי לרב יוסף אותן אורה וסלו מי זורען א"ל תניתוה 🌣 החיצון זורע אָת הדרך אָ״ל מי דמי התם לית ליה פסידא ללוקח אבל הכא אית ליה פסידא 🌣 ללוקח דא"ל קמיטנפי פירי הא לא דמיא אלא לסיפא יווה ווה אינן רשאין לזורעה תניא כוותיה דאביי הרי זה קנה תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלוא אורה וסלו יוזה וזה אינן רשאין לזורעה וכמה יהא ביניהן © רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל מארבע אמות ועד שמונה רבא אמר רב

נחמן אמר שמואל משמונה ועד שש עשרה א"ל אביי לרב יוסף לא תפלוג עליה דרב

בקרקע של בעל השדה שהרי יש להן קרקע וחשיבי שדה האילן בפני

כמלוא אורה. המלקט וסלו בידו ללקט פירות הנופות החילונות. כמו

וארוה כל עוברי דרך (תהלים פ) אריתי מורי (שיר ה). ולקמן מפרש

כמה יהא ביניהן וילטרפו: כמלוא אורה וסלו. אחולה להן קאי.

אורה שייך למימר בתאנים ובוצר בענבים וקוצר בתבואה וגודר

בתמרים ומוסק בזיתים ומלקט בשאר

אילנות: מחקיף לה רבי אלעור.

לר' יוחנן דיהיב ליה דרך חולה להן

כמלוא אורה וסלו כדי להלך סביבות

האילנות ללקט פירותיו השתא דרך

אין לו ליכנס דרך שדהו של בעל שדה

לילך לאילנותיו אלא יפרח באויר או

יקח לו דרך מבעל הקרקע כרבנן

דהמוכר את הבית (לעיל דף סד.) דאמרי

גבי מוכר בור ודות בעין רעה מוכר

ולריך (ד) ליקח לו דרך לבורו ולדותו

והוא הדין הכא גבי שלשה אילנות

דדמי לבור ודות משום דארעא

אחריתי היא שאין האילנות נטועין

עלמו דומיא דבור ודות שהוא קרקע מוסף רש"י בפני עלמו ולא אישתעבד שדהו דאמר מוכר בעין יפה מוכר לאילנותיו של לוקח דנימא גם לכל פלוגתא דר"ע ורבגן בהמוכר את ה הבית בשני מקומות, גבי מוכר לרכיהו אישתעבד אפי׳ לתת לו דרך שפינו בעני ותקונות, גפי נוכר את הבית תנן (סד.) לא מכר את היציע כרי ולא את הבור ולא את הדות אע"ג דכתב לו עומקא כדלקמן גבי שני אילנות: כמלוא אורה וסלו. שאין נריך לו כל כך כמו דרך יש לו בחמיה הרי אפשר

ורומא ולריך ליקח לו דרך דברי ר"ע, דמוכר בעין יפה מוכר ולא ר"ע, דמוכר בעין יפה מוכר וכח שייר במכירתו כלום וחכמים אומרים אינו לריך ליקח לו דרך, דמוכר בעין רעה מוכר וגבי מוכר את השדה תנן (עא.) נמי לעלות באילן וללקוט אי נמי מתחתיו ילקט: מדברי רבינו. ר' אלעזר שפירש טעמו משום דארעא אחריתי הכי דאמרינן מוכר בעין יפה מוכר ולא שייר אל עצמו דרך היא: הא שנים יש לו. דרך דהא אין ללכת אל בורו (לעיד דו.). גבי בור ודות. הוא דקאמר ר"ע דלא עיכב דרך לעצמו סביבות לו קרקע: דח"ל. לוקח בחרעה דידך קיימי ושיעבדת לי קרקע שלך לצורך אילנות כאדם שמשאיל מקום לחבירו הצור כלוס, דלא מכחשי ארעא. שיכול הלוקח לזרוע על בביתו להניח חפליו כן גם זה (ד) משאיל לו: דאמר שמואל. בהמוכר את ארעא. שיכול הסוקה מדוע על שפחו ולא ילעק עליו הלוקה לעקור בורו מכאן דהא אינו מזיקו כלל, הלכך לא אסיק מוכר אדעתיה לעכב לעלמו כלום מן הבית יו: א"ל. לעולם כרבי עקיבא סבירא ליה ומיהו מתני׳ דפריש עלה

התקרקע והלכך לריך ליקח ממנו הקרקע והלכך לריך ליקח ממנו לרך בדמים לילך אל בורו (שם וכני"ז עא.). שקרצץ מלא מרדע. מלמד בקר, קולך מעניסים עד גונה מלא מרדע. רבי יוחנן כמלוא אורה וסלו רבנן היא והלכך קפריך ליה: דלא מכחשי בארעא. לא הבור ולא הדרך שאנו שלא יעכבוהו מלהוליך מחרשתו נותנין לו הלכך בעין יפה זבין ויהיב שם (עניל בז:). והחיצון זורע את הדרך. דכיון דכאתע שדהו הוא, אנן סהדי דלא מחל לו הדרך מכל וכל שלא יוכל לורוע לשם (לקמן צמ:). וזה וזה אינן ליה דרך: גבי אינן מי אמר. בתמיה. מי אית ליה עין יפה גבי אילן כל כך לשעבד לו קרקע שלו לכל מה שיגדלו רשאין לזורעה. דכיון דמן הצד היא לגמרי ייחדוה להילוך

מוסף תוספות

נכידם מוח.

א. [ד]אין שבחן עולה אלא לדבר מועט. לש"י נ"ק לכ. ב. מדמי היין יכולין אנו קרקעות. לקנות ג. דבגפנים כשאדם טורח לזמר ולתקן הכרם יש בהן ריוח גדול, אבל בנכסי אשתו שצריכים הוצאה מרובה לז היה הבעל חושש להוציא על נכסים והיו הולכים לאיבוד. תוס' ב"ק לצ. T. ועיין ברבינו יונה דחולק על חוס' וס"ל דהוי כגפן יחידי דאין מרחיק ממנו אלא ג"ע.

רבינו גרשום (המשר)

להביא זרע לשם: מעשה בצלמון על ט"ז אמה. שבין . שורה לשורה של גפז הניח . ט״ז אמה והיו לו שורות הרבה ט"ז אמה והיו לו שורות הרבה של גפנים והיה רגיל להפוך השער של ב' שורות כלומר הנופות של שורה זו ושל שורה שסמוכין ביחד היה מהפכן ומחזירן לצד אחר מהפכן ומחזיון לצו אחד ומחברן יחד הענפים של גפנים הללו והענפים של גפנים הללו: והיה זורע את הניר. כלומר אותו חלק אותן ט"ז . אמה שמצד השני לגפנים היה אמוז שמצר חשני לגפנים חידו זורען ולא היה בהן שום איסור כלאים. כלומר שלא היו

ה זרוע אשתקד וזורע את הבור למקום הזרע למקום שה אותן ט"ז אמה שהיה השער הפוך על גביהן אשתקד לפי שכך מנהג בני אדם שבמקום שוורעין בו שנה אחת לשנה שניה מברין שלא לזורעה כדי שתוציא תבואתה יותר וכך היה נוהג זה: ובא מעשה לפני חכמים והתירוהו. אלמא לא חשיב כרם אותן הבינים מהרחקת ט"ז אמות ולית בה משום כלאים אבל חשוב שדה: אמר ליה. אביי לרב יוסף: אנא לא ידענא אלא שמעי

בדוכא

א) וכן כתב ג"כ הרשב"ש ז"ל לעול ד' עב. ד"ה ממטע י' ע"ש ומיהו לקמן דף פג ברשב"ש ד"ה כמה כתב להיפך. ועי היטב לעיל לו: תד"ה ממטע שהעירו על הרשד"ש הזה ע"ש היטור